

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Sosiaali- ja terveysalan henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden työryhmä

Hyvinvointiala HALI ry kiittää mahdollisuudesta osallistua sosiaali- ja terveysalan henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden työryhmään. Hyvinvointiala HALI ry:n keskeiset ehdotukset toimenpiteiksi ovat kuvattuna alla. Toimenpiteistä on erikseen korostettu (1) ne, jotka esitetään toteutettavaksi välittömästi.

LISÄÄ SOTE-ALAN KOULUTUSPAIKKOJA

Koulutuspaikkoja tarvitaan sekä toiselle asteelle että korkeakouluihin.

(1) Lisäksi yhden lukuvuoden **hoiva-avustajakoulutuksen** järjestämiseen tulee tehdä selkeä panostus. Osa lähihoitajakoulutuksen täyttämättä jääneistä aloituspaikoista suunnata hoiva-avustajakoulutukseen. Hoiva-avustajakoulutukseen pitää myös ohjata aktiivisesti.

Sosiaalipalveluiden puolella tutkintoon johtavissa koulutuksissa painotusta lähihoitajiin (ikäihmisten palvelut) ja sosionomeihin (erikoistuminen kehitysvamma, vammatyö, lastensuojelu ja varhaiskasvatus) terveystieteiden puolella painotus mm. sairaanhoitajiin.

(1) Pätevien sosiaalityöntekijöiden saatavuuden turvaaminen. Sosiaalityöntekijöiden saatavuus on vakava ongelma niin julkisissa palveluissa kuin yksityisillä palveluntuottajillakin. Jo vuosia esim. lastensuojelussa on jouduttu täyttämään kunnissa sosiaalityöntekijöiden paikkoja tehtävän vaatimuksiin nähden mm. epäpätevillä korkeakoulututkinnon suorittaneilla henkilöillä, joilla ei aineyhdistelmässään ole sosiaalityötä. Hallituksen esitys uudeksi lastensuojelun mitoituksiksi lähtee siitä, että vuonna 2022 yhtä sosiaalityöntekijää kohden saa olla 35 asiakasta ja vuonna 2023 määrä putoaa 30 asiakkaaseen. Muutos on tärkeä ja tervetullut, mutta sillä ei ole mahdollisuuksia toteutua, ellei pikaisesti varmisteta sitä, että saadaan lisää päteviä sosiaalityöntekijöitä.

Pätevien sosiaalityöntekijöiden puute merkitsee sitä, että asiakkaiden palvelutarpeen arviointi, palvelusuunnitelmien tekeminen ja ohjautuminen tarvittaviin palveluihin esim. maksusitoumusten saaminen vaikeutuvat kohtuuttomasti.

Pätevien sosiaalityöntekijöiden saatavuuden turvaamiseksi sosiaalityön koulutuksen aloituspaikkoja on lisättävä korkeakouluihin siten, että lisäresurssi määritellään juuri tähän

tarkoitukseen, eikä niin, että lisäkoulutuspaikosta joudutaan taistelemaan kunkin tiedekunnan sisällä, kuten tällä hetkellä.

Lisäksi on kiireellisesti luotava joustava pätevyitymisväylä niille korkeakoulututkinnon suorittaneille, joilla ei aineyhdistelmässään ole sosiaalityötä, mutta ovat sijaisina hoitaneet sosiaalityöntekijän tehtävää sekä vastaavasti sosionomeista sosiaalityöntekijäksi.

Psykoterapeuttien kouluttautumista tulee helpottaa ja puhe- sekä toimintaterapeuttien koulutusmääriä lisätä.

(1) Oppisopimuskoulutusta pitää kehittää entistä houkuttelevammaksi ja **ylisääntely** pitää purkaa. Samoin oppisopimuskoulutuksesta maksettava oppisopimustuki on korotettava riittävälle tasolle. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista mahdollistaa oppisopimuskoulutuksessa olevan opiskelijan laskemisen välittömän työn mitoitukseen. Aluehallintovirastojen ja kuntien erilaiset tulkinnat ja vakiintuneet käytänteet estävät tämän.

Oppisopimusopiskelijat ja muut alan opiskelijat tulee lukea mukaan hoivahenkilöstömitoituksen välittömän asiakastyön mitoitukseen työnantajan arvioiman riittävän osaamisen pohjalta.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen liittyy vahvasti myös kapeamman alan ammattilaisiin. Esimerkkinä bioanalytikkojen ja röntgenhoitajien osaaminen tulee tunnustaa laajasti ja mahdollistaa heidän työskentelynsä tarvittaessa myös muissa tehtävissä.

LISÄÄ HAKIJOITA ALALLE

(1) Koulutuspaikkojen lisääminen ei riitä, koulutuspaikkoihin tarvitaan lisää hakijoita. Olemassa oleva **työvoimareservi** pitää saada käyttöön: täsmätyökykyiset, maahanmuuttajat ja muiden muassa alan vaihtajat.

(1) Saatavuusharkinnasta pitää luopua koko maassa sekä terveys- että sosiaalipalveluolujen osalta.

Oppilaitosten ja palveluntuottajien pitää voida keskenään solmia vahvoja strategisia kumppanuuksia täsmä- ja tilauskoulutuksien toteuttamiseksi sekä alueellisia kumppanuuksia tarpeidensa mukaan. Palveluntuottajan pitää voida itse hakeutua koulutuksen järjestäjäksi, kun tarveperusta on riittävä.

Oppilaitosten ja palvelun tuottajien yhteistyötä tulisi syventää, ja tätä yhteistyötä pitää tukea valtion kannustimilla ja tuilla.

Lisäksi ammatillisilla oppilaitoksilla pitää olla tutkinto-oikeuksien jakamisen mahdollisuus. Tarvitaan dynaaminen menettely siihen, että tutkinto-oikeuksia voisi olla enemmän siellä, missä on toimivaa yhteistyötä ja opiskelijoita tulossa.

PÄTEVYYSVAATIMUSTEN TARKASTELU

(1) Täsmätyökykyiset (osatyökykyiset) pitää voida työllistää todellisena työvoimana, osaaminen, voimavarat ja rajoitukset huomioiden.

(1) Erityisesti sosiaalipalveluissa (vanhuspalvelut) hoivan tarpeen kasvaessa ja mitoituslainsäädännön edetessä hoivan fokus pitää siirtää medikalisaatiosta asiakkaan arjen tarpeisiin, kohtaamiseen.

(1) Pätevyysvaatimuksia on tarkasteltava ja siten turvattava oikeanlainen osaaminen oikealle tasolle esimerkkinä hoiva vs. erikoissairaanhoido.

(1) Hoiva-avustajakoulutuksessa saatu osaaminen pitää tunnustaa ja hoiva-avustajat pitää hyväksyä nimikesuojatun ammattilaisen tehtäviin.

MUUTOSJOUSTAVUUS

Väliaikaiset työvoimapoliittiset koulutukset on muutettava pysyviksi. Tällainen on esimerkiksi tutkintoon johtava työvoimapoliittinen koulutus. Tällä mallilla tuetaan esimerkiksi sosionomiksi kouluttautumista.

Ammatinvaihtaminen tulee tehdä mahdollisimman helpoksi. Toisen asteen ammatillisten opintojen mukainen jatkuva haku pitää mahdollistaa myös AMK-opintoihin, jos henkilöllä on taustalla jo ammattitutkinto.

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN YLISÄÄNTELYN PURKAMINEN

(1) Yksityisen ja julkisen yhdenmukainen kohtelu on vähimmäisvaatimus. Hoiva-avustajien käytön lisääminen on ehdoton vaatimus. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista ei rajoita hoiva-avustajien määrää, mutta lupa- ja valvontaviranomainen sekä palveluiden ostajat rajoittavat sitä yksityisillä toimijoilla. Hyvinvointialueet tulee velvoittaa palveluita hankkiessaan lainsäädäntöä vastaavaan sääntelyyn.

Hoiva-avustajien määrää tulee lisätä merkittävästi erityisesti vanhuspalveluihin kuuluvissa asumispalveluissa. Nykyinen, yksityisiin kohdistuva ja lakia tiukempi tulkinta jättää ison osan kelpoisia ammattilaisia työelämän ulkopuolelle. Hoiva-avustajilla sekä muilla Vanhuspalvelulain 3 a §:n 11–13 kohtien mukaisilla työntekijöillä on mahdollista täyttää 0,50 ja 1.4.2023 voimaan astuvan 0,7 välinen työvoimantarve.

Käytännössä selkeintä on joko määritellä asia siten, että 0,50 vähimmäismitoitus välittömässä työssä saavutetaan vanhuspalvelulain 3 a §:n 1-10 kohtien mukaisella työvoimalla (mm. lähihoitajat ja sairaanhoitajat) ja 0,50-0,70 välinen erotus saavutetaan vanhuspalvelulain 11-13 kohtien mukaisella työvoimalla (mm. hoiva-avustajat) tai vaihtoehtoisesti määritellä asia ammattiryhmistä nimenomaan hoiva-avustajien osalta siten, että hoiva-avustajien enimmäisosuus on 25 % henkilöstömitoituksen piirissä olevasta henkilöstöstä ja soveltaa tätä yhdenmukaisesti yksityisellä ja julkisella sektorilla. Hoiva-avustajiin kohdistuvat rajoitukset siitä, etteivät he voi olla yksin työvuorossa tai vastata lääkejakelusta, säilyisivät ennallaan.

(1) Lupa- ja valvontaviranomaisten vakiintunut, lain reunaehdot ylittävä, käytäntö määritellä henkilöstömitoitus tukipalveluhenkilöstölle pitää poistaa viipymättä.

(1) Työvoimapulan ratkaisemiseksi myös teknologiaa tulee voida käyttää jatkossa paremmin, ja teknologisilla ratkaisuilla tulee olla vaikutusta suoraan sekä välittömän että välillisen työn mitoitukseen. Välittömän työn osalta tulee määritellä, että 0,70 vähimmäismitoituksesta 0,10 voi tulla teknologisten ratkaisujen (kuten lääkkeiden koneellinen annosjakelu, apuvälineiden käyttö, sensorit, kamerat, älylaitteet jne.) avulla, kunhan tuottavat voi osoittaa tämän korvaaman työvoiman tarvetta. Teknologiset ratkaisut näyttävät myös välillisen asiakastyön osalta, missä esimerkiksi ruoanjakelun robotisaatio, modernit ja automatisoidut keittiökoneet ja tuotanto- ja logistiikkaratkaisut aidosti vähentävät ihmisen tekemän työn tarvetta eräissä tehtävissä.

KANSAINVÄLINEN REKRYTOINTI

(1) EU ja ETA-maiden ulkopuolella hankitun sote-koulutuksen tunnustaminen pitää sujuvoittaa. Sote-silta hankkeesta käynnistynyt Career Boost -koulutusohjelman mukainen osaamisen varmistaminen pitää mahdollistaa kaikille halukkaille, eikä siihen osallistuvien määrää saa rajoittaa.

(1) EU ja ETA-maiden ulkopuolelta tulleiden sairaanhoitajien tutkinto pitää rinnastaa näyttökokeella lähihoitajan tasoon ja työtehtäviin.

Tutkintojen tunnistamista ja tunnustamista pitää sekä nopeuttaa että joustavoittaa. Nykyisen keskitetyn toimintamallin sijaan tutkintojen tunnustaminen pitää hajauttaa alueellisesti. Alueelliset toimijat voisivat paremmin ohjata tunnustamista hakevaa henkilöä korvaavien ja täydentävien opintojen pariin yhteistyössä alueellisten oppilaitosten kanssa.

(1) Kielikoulutuksen tulee olla valtion rahoittamaa ja pysyvää. Kielitaitovaatimuksen osalta on syytä tarkastella sen tasoa. Kielikokeiden pitää olla joustavia ja niitä pitää järjestää non-stop-mallisena joustavasti. Myös tulosten saantia pitää nopeuttaa. Suomessa on tällä hetkellä YKI3 kielitasovaatimuksen opettajia ja kokeiden vastaanottajia, joilla ei ole työtä. Tämä resurssi pitää ottaa käyttöön.

(1) Ulkomaisen työvoiman osalta pitää oleskelu- ja työlupien käytänteitä nopeuttaa. Sosiaali- ja terveysalan henkilöstön pitää kuulua työlupien osalta Lupa22-hankkeen nopeimpaan käsittelyaikaan.

DIGITALISAATION HYÖDYNTÄMINEN

(1) Digitalisaation ja innovaatioiden käyttöönottoa pitää nopeuttaa sekä säädäntöä että valvontaa kehittämällä. Yhtenä keinona tähän on digitaalisten ratkaisujen hyväksyminen välittömän työn mitoittamiseen. Esimerkkinä tekoälyyn pohjautuvat ohjelmat, jotka ennakoivat asiakkaan mahdollista kaatumista ja hyvinvointirannekkeet yövalvonnassa mahdollistavat henkilöstöresurssin tarkoituksen mukaisen suunnittelun aikaan, jolloin asiakkaat ovat hereillä. Julkisen sektorin digitalisaatiota pitää vauhdittaa tuottavuuden ja automaation lisäämiseksi, jotta henkilöstö saadaan tarkoituksenmukaisiin töihin.